

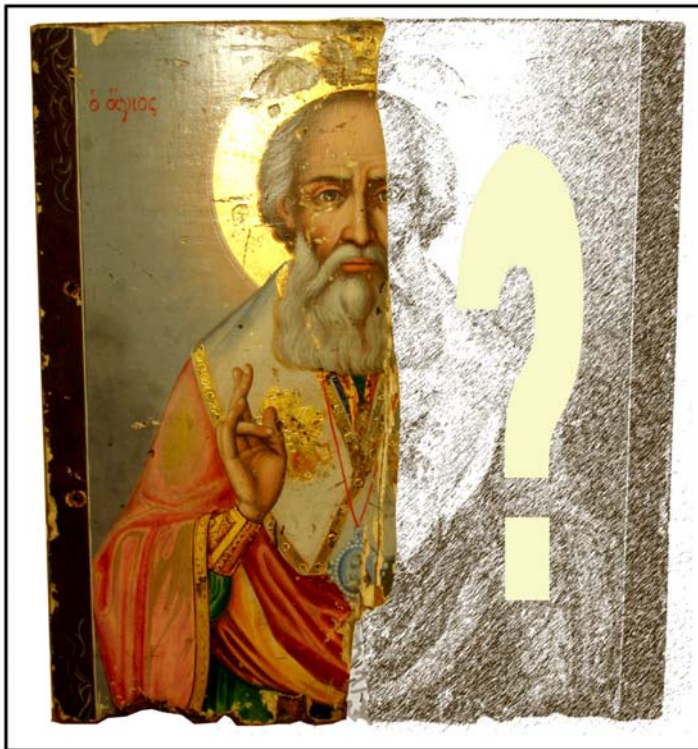
**Ερμηνεύοντας τη δημιουργική και ηθική υπόσταση του
συντηρητή στο τρίπτυχο: Καλλιτέχνης/Πομπός –
Κατάσταση διατήρησης του έργου τέχνης –
Θεατής/Δέκτης**

Nowacka Dorothea

**Conservator of works of art - Museologist, T.E.I. of Athens,
Greece**

All art, at same time, is contemporary art.

Jim Coddington, Time and Change: A Discussion about the
Conservation of Contemporary Art,

Τμήμα φορητής εικόνας του Αγίου Νικολάου από την συλλογή του
Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου Ορεστιάδας.
(Πηγή: Φωτογραφικό αρχείο της Ντορότας Νοβάτσκα)

Η παρούσα ανακοίνωση, με τίτλο
«Ερμηνεύοντας τη δημιουργική και ηθική
υπόσταση του συντηρητή στο τρίπτυχο:
Καλλιτέχνης/πομπός – Κατάσταση
διατήρησης του έργου τέχνης –
Θεατής/δέκτης», έχει ως στόχο την
παρουσίαση του διλήμματος «συντήρηση
ή αποκατάσταση», το οποίο παραμένει
εδώ και δεκαετίες σταθερά
ενσωματωμένο στον θεωρητικό
προβληματισμό κάθε ευσυνείδητου
επαγγελματία, επηρεάζοντας την
πρακτική του.

Αναλύοντας εννοιολογικά τους όρους
«συντήρηση» και «αποκατάσταση», και
μελετώντας το οδοιπορικό της θεωρίας
της συντήρησης από τους J. Ruskin, E.
Viollet-le-Duc, A. Riegl, M. Dvorak,
Cesare Brandi, μέχρι και την πρόσφατη

**'Interpreting the ethic and the creative hypostasis of the conservator
to the triptych: Artist/transmitter - State of preservation of the work
of art - Spectator/receiver' Conservator of works of art-museologist
Nowacka Dorothea**

Χάρτα του York (1991), παρατηρούμε μεγάλες διαφορές και αναθεωρήσεις, κυρίως στο θέμα της αποκατάστασης των αντικειμένων της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Κάθε έργο τέχνης μεταβάλλεται αισθητικά, λόγω των διαφόρων ειδών φθοράς, και επομένως η διαδικασία της συντήρησης και της παρουσίας του περιέχει, ανάλογα με τη φύση και τον προορισμό του, μεγάλη ποικιλία επιλογών. Οι φορητές εικόνες, όπως και άλλα εκκλησιαστικά αντικείμενα, με τη πάροδο του χρόνου μεταβάλλουν συχνά τον πρωταρχικά χρηστικό-λατρευτικό τους χαρακτήρα, αποτελώντας μέρος μιας μουσειακής ή ιδιωτικής συλλογής και περνώντας κατ' αυτόν τον τρόπο στα τεκμήρια της πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι συντηρητές καλούνται λοιπόν, βάσει της σύγχρονης δεοντολογίας της συντήρησης, να σεβαστούν: 1. το παρελθόν του έργου— που περιλαμβάνει την ιστορική του πορεία από τη στιγμή της δημιουργίας του μέχρι σήμερα, εμπερικλείοντας όλες τις ιστορικές και καλλιτεχνικές του «επιστρώσεις», 2. το παρόν —από την στιγμή της λήψης των αποφάσεων για τη συντήρηση του έργου μέχρι και την ολοκλήρωση των εργασιών-, 3. το μέλλον – από τη στιγμή της παράδοσης του συντηρημένου έργου στον κάτοχό του.

Η ανατροπή της θεωρίας σχετικά με τη χρήση μόνο των παραδοσιακά «συμβατών» με το συντηρημένο έργο τέχνης υλικών συντήρησης απελευθερώνει τον συντηρητή από τις στεγανές θεωρήσεις περί της «μη-επέμβασης» και προσφέρει μεγαλύτερη ελευθερία στην επιλογή των μεθόδων αισθητικής αποκατάστασης, τηρώντας παράλληλα τη σύγχρονη δεοντολογία της αναστρεψιμότητας των επεμβάσεων.

Μέσω των φυσικοχημικών εξετάσεων δίδεται πλέον στο συντηρητή η δυνατότητα της αναγνώρισης των υλικών κατασκευής και της κατάστασης διατήρησης του αντικειμένου. Επομένως δίνεται, στο πλαίσιο των αυστηρών κανόνων και των ηθικών περιορισμών, απάντηση στο πρόβλημα της αναζήτησης αναστρέψιμων υλικών και μεθόδων συντήρησης, αποκατάστασης και παρουσίασης του έργου τέχνης.

Η εφαρμογή των αυστηρά επιτρεπόμενων ορίων της αισθητικής αποκατάστασης των έργων τέχνης δεν είναι πάντοτε πρακτικά εφικτή, καθώς ο συντηρητής αλλά και τα αποτελέσματα των επεμβάσεων του κρίνονται συνήθως από το τελικό, το αισθητικό αποτέλεσμα. Οι κανόνες της κοινής αισθητικής αντίληψης δέχονται συνεχώς επιρροές από τον χώρο της σύγχρονης τέχνης και ο θεατής είναι πια συμφιλωμένος με τις πολυποικίλες μορφές της και συνεπώς η αποδοχή των διαφόρων εκδοχών, από την προληπτική συντήρηση μέχρι τη πλήρη αποκατάσταση, είναι πιο εύκολη από όσο ήταν στο παρελθόν.

Η γνώση και η διεπιστημονική συνεργασία κατά την μελέτη του έργου τέχνης, καθώς και οι δυνατότητες επιλογής νέων υλικών και μεθόδων συντήρησης ανταποκρίνονται καλύτερα στις σύγχρονες αντιλήψεις του κοινού. Κάθε εποχή έχει το δικαίωμα να αφήνει το στίγμα της, αντικατοπτρίζοντας την αισθητική αντίληψή της. Αυτό που επιβάλλεται να διασώζεται, μέσω των επεμβάσεων αποκατάστασης, είναι η αυθεντικότητα αλλά και οι ιστορικές, πνευματικές και συναισθηματικές αξίες κάθε έργου τέχνης.

Η «διεπιστημονικότητα» του επαγγέλματος του συντηρητή προσφέρει πολλαπλές δυνατότητες επιλογών ή μη επιλογών στην αποκατάσταση του προς συντήρηση έργου τέχνης. Οι νέες τεχνολογίες και οι δυνατότητες ψηφιακής επεξεργασίας εικόνων αυξάνουν τις δημιουργικές και ερμηνευτικές ικανότητες του σύγχρονου συντηρητή. Η λεπτομερής τεκμηρίωση των ενδεχόμενων εφαρμόσιμων επιλογών μπορεί να αποτελεί σημαντικό κληροδότημα για τους επόμενους συντηρητές, αφήνοντάς τους ένα ευρύ πεδίο ερμηνείας και μια δυνατότητα περαιτέρω βελτίωση της αισθητικής παρουσίασης του έργου τέχνης.

Στηριζόμενη σε σχετική βιβλιογραφία, καθώς και σε μια σειρά πειραματικής ψηφιακής επεξεργασίας διαφόρων μεθόδων αποκατάστασης και παρουσίασης μιας φορητής εικόνας με εκτεταμένες απώλειες, η παρούσα ανακοίνωση αποπειράται να παρουσιάσει μια σειρά ηθικής και αισθητικής φύσεως

προβληματισμών, προκειμένου να τεθεί το καίριο ερώτημα: είμαστε πράγματι έτοιμοι να αφήσουμε το στίγμα μας και να υποστηρίξουμε επιστημονικά τις δημιουργικές επιλογές μας;